

فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان/ سال پنجم/ شماره شانزدهم / زمستان ۹۳ / صفحات ۱۰۶-۸۷

بررسی تأثیر مکانیسم شرمندسازی در روابط والدین و فرزندان و نقش بازدارنده آن در گرایش به رفتارهای انحرافی در جوانان (بر اساس الگوی تئوریک شرمندسازی بریتویت)*

ماجده قلی‌پور^۱

چکیده

کجروی اخلاقی و بزهکاری در زندگی نوجوان به یک صورت تجلی نمی‌کند و معانی و مفاهیم متفاوتی دارد که انواع و علل مختلف آن را می‌توان برشمرد. تنها نوجوانان بزهکار یا کجرفتار نیستند که جامعه را به فکر و اندیشه و کوشش مداوم در جهت سازگاری مجدد آنها با جامعه وا داشته، بلکه بسیاری از نوجوانان هستند که هنوز جرمی مرتکب نشده‌اند ولی در خطر انحراف اخلاقی قرار دارند. حمایت از این نوجوانان و پیشگیری از سقوط آنها مورد توجه می‌باشد. در این بررسی سعی بر آن بوده که تأثیر ساز و کار شرمندسازی در روابط والدین و فرزندان و نقش بازدارنده آن در بروز رفتارهای انحرافی نوجوانان بررسی شود. با بررسی آراء صاحب‌نظران مختلف حوزه جامعه‌شناسی انحرافات، در نهایت دو نظریه اعم از نظریه پیونداجتماعی هیرشی و فعالیت‌های شرمندسازی جهت تبیین فرضیات انتخاب شد. به عقیده هیرشی اگر فرد دارای سطح بالایی از تعلق به والدین باشد و یا هنجارها در فرد به خوبی درونی شده باشد، در رابطه با دیگران خاص حس- شرمساری ایجاد می‌شود و این حس شرمساری، فرد را از ارتکاب به جرم باز خواهدداشت. اطلاعات این پژوهش با استفاده از روش پیمایش و توزیع پرسشنامه در بین ۳۷۵ نفر از دانشجویان بدست آمد. پس از جمع-آوری داده‌ها برای تعیین روایی سؤالات از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و همچنین از آمارتوصیفی و استنباطی اعم از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون T-test برای سنجش فرضیات و برای پیش‌بینی تأثیر متغیرهای مستقل بر روی متغیر وابسته (بزهکاری) تحلیل رگرسیون چندمتغیره با روش Enter مورد استفاده قرار گرفته است. نتایج حاصل از آزمون‌ها نشان داد که همبستگی معنادار و معکوس بین مشغولیت شرمندسازی و بزهکاری وجود دارد. یعنی هرچه میزان این متغیر بالا رود میزان بزهکاری پایین می‌آید. همچنین میانگین بزهکاری در شیوه فعالیت شرمندسازی بازدارنده و تقویت کننده و نوع فعالیت شرمندسازی (رسمی و غیررسمی) تفاوت معناداری با یکدیگر ندارد و از نظر میزان با یکدیگر برابرند. رابطه بین دو متغیر دل‌بستگی و فعالیت‌های شرمندسازی نشان داد که میان این دو متغیر و بزهکاری رابطه معناداری وجود ندارد و فرض ما در مورد این دو متغیر رد می‌شود.

کلید واژه: بزهکاری، دل‌بستگی، مشغولیت، فعالیت‌های شرمندسازی.

* تاریخ وصول: ۱۳۹۲/۴/۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۱۰/۱۰

۱- گروه جامعه‌شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران majedeh_gholipour@yahoo.com

۱- مقدمه

انسان از لحظه تولد تا دم مرگ به دیگران وابسته و نیازمند است و برای زنده ماندن از لحاظ جسمی و اقتصادی به پرستاری و مراقبت دیگران نیاز دارد و به تنهایی نمی‌تواند بار مشکلات خود را بدوش بکشد. همچنین باید دانست که فرد از لحاظ اجتماعی بدون کمک دیگران قادر به برآوردن نیازهای معنوی خود نیست و بدین ترتیب به تنهایی نمی‌تواند به آرزوهای خود برسد (فرجاد، ۱۳۵۸: ۹).

تجربیات گروهی نیز این موضوع را ثابت کرده است که فرد وابسته به دیگر اعضای گروه اجتماعی خویش است یعنی بدون ارتباط با دیگران مفهوم زندگی اجتماعی بی‌معنی خواهد بود و بدون کمک آنان نمی‌تواند به زندگی اجتماعی خود ادامه دهد و این وابستگی فرد به گروه در مواقعی که برخوردها و روابط گروهی از میان رفته باشد بهتر شناخته و نمایان می‌گردد.

دورکیم می‌گوید: «اگر از آدمی آنچه را که در پرتو زندگانی اجتماعی نصیبش شده، بازستانند تا درجه حیوانات تنزل خواهد یافت». بدین ترتیب، شخص نه تنها در اجتماع رفتار و اعمال خود را نسبت به دیگران و در ارتباط با آنان تنظیم می‌کند؛ بلکه در حالت انزوا و تنهایی نیز رفتار و اعمال خود را به معیار قضاوت دیگران و به اصطلاح بر حسب افکار و عقاید عمومی محیط خود می‌سنجد و ارزیابی می‌کند (ستوده، ۱۳۷۶: ۳۰). هنجارهای اجتماعی است که چگونگی روابط و رفتارهای اجتماعی را معین می‌کند و کنش‌های تقریباً یکسان و لایتغیر انسانی را مشخص می‌نماید و محدودیت‌هایی نیز در زمینه رفتار آدمیان بوجود می‌آورد. بنابراین هنجارهای اجتماعی است که تعیین می‌کند انسان چه باید بگوید و از گفتن چه چیزهایی باید اجتناب ورزد، باید چگونه ببیند و چگونه رفتار کند، چه اعمالی را انجام دهد و از انجام چه اعمالی باید اجتناب ورزد و به همین دلیل هر کس سعی می‌کند رفتار خود را با هنجارهای اجتماعی سازگار نماید تا جامعه او را به عضویت خود بپذیرد. باید به این نکته نیز توجه کرد که ممکن است رفتار افراد از هنجارهای اجتماعی فاصله بگیرد و با آن تفاوت نماید و حتی با آنها مخالف گردد، پس برای مقابله با این مشکل، نیروهای خارجی از قبیل جریمه، مجازات و غیره بوجود می‌آید تا بتواند مردم را وادار به پیروی از هنجارهای اجتماعی گرداند.

۲- بیان مسأله

جرم پدیده اجتماعی و جهانی است و تحت عناوینی چون: سرپیچی، سرکشی، رفتار انحرافی و ناپسند با خلقت بشر آغاز شده است. اما آنچه عملی را به جرم تبدیل می‌کند جنبه عینی و بیرونی

عمل نیست؛ بلکه تعیین کننده جرم، قضاوتی است که جامعه در مورد آن عمل دارد (ستوده، ۱۳۷۶: ۶۴). در هر جامعه برای شناخت چگونگی ماهیت کجروی ابتدا باید اطلاعاتی در مورد آن جامعه و هنجارهای فرهنگی اش یعنی آنچه که بوسیله خود مردم خلق شده و از آن پیروی می‌کند داشته باشیم و همچنین به تفاوت‌های اجتماعی و اختلافات طبقاتی آن جامعه نیز باید توجه کنیم (فرجاد، ۱۳۵۸: ۹). مطالعات جدید در حوزه جرم‌شناسی مشخص کرده‌اند که شرمساری فردی می‌تواند یک انگیزه یا محرک نیرومند باشد به ویژه وقتی که با عمل اجرا شود و یا در حوزه‌های اجرایی به کار گرفته شود. شرمساری می‌تواند گونه‌های فراوانی داشته باشد شرمساری یا انگ زدن می‌تواند اثر بخش باشد چیزی که باید مد نظر قرار گیرد همان چیزی است که جرم‌شناس معروف جان بریت ویت شرمساری با قدرت انسجام بخش مجدد می‌نامید، یعنی فرآیندی که از طریق آن فرد خطا کار متوجه کار اشتباه خود می‌شود و اهمیت اجتماعی عمل خود را تشخیص می‌دهد و سعی در اصلاح آن دارد و دوباره می‌تواند فعالیت خود را از سر بگیرد.

نوعی مجازات غیررسمی مانند شرمسار کردن می‌تواند قبل از مجازات دادگاهی نقش بازدارنده قوی‌ای داشته باشد و شواهد نشان می‌دهد که مجازات‌های شرمساری نفوذ قوی‌ای بر رفتار فردی داشته است. از آنجاکه معمولاً جلوه هر امری که به نوعی نابهنجاری تلقی می‌شود به مراتب بیش از امور مطلوب و بهنجار است، به نظر می‌رسد وضعیت کنونی نوجوانان ما دچار نابسامانی فرهنگی گسترده‌ای است. در چنین زمینه‌ای مطالعه، سنجش و تبیین جامعه‌شناختی رفتارهای انحرافی در میان نوجوانان دختر و پسر مساله‌ای در خور توجه خواهد بود. این تحقیق به دنبال بررسی تأثیر سازوکار شرمنده‌سازی در روابط والدین و فرزندان و نقش بازدارنده آن در گرایش به رفتارهای انحرافی جوانان ۱۹-۱۳ ساله شهرستان بابل می‌باشد.

۳- اهمیت و ضرورت تحقیق

اگر به دنیای اطراف خود نگاه کنیم، متوجه خواهیم شد که همان قدر که مردم از هنجارها پیروی می‌کنند، تخطی و سرپیچی از قوانین اجتماعی نیز مشاهده می‌شود. کسانی دزدی می‌کنند، تجاوز می‌کنند، بر سر دیگران کلاه می‌گذارند و تقلب می‌کنند، لباس‌های عجیب و غریب می‌پوشند، آرایش‌های عجیب و غریب می‌کنند و با لهجه‌های عجیب و غریب حرف می‌زنند، هرئوئین می‌کشند، مشروب می‌خورند، قماربازی می‌کنند، به ادیان و فرقه‌های دیگر متمایل می‌شوند، ناراحتی‌های روانی پیدا می‌کنند و زن و بچه‌های خود را می‌کشند و مواردی از این قبیل. بنابراین یک تصویر کامل از جامعه، باید هم شامل هنجارشکنی‌ها و هم نمایشگر هم‌نوایی با مقررات اجتماعی باشد. هر جا قوانینی

برای رفتار مناسب و صحیح اجتماعی وضع شده باشد، حداقل به صورت غیرمستقیم به کج رفتاری و انحراف نیز اشاره شده است. صرف تعریف و تعیین رفتار مقبول به طور خودکار طبقه دیگری از وقایع یعنی رفتار غیرمقبول را به ذهن متبادر می‌سازد.

پرداختن به مباحث نظری موضوع، به ویژه زمانی ضرورت بیشتری پیدا می‌کند که حجم کج رفتاری‌های مردم از سقف تحمل جامعه فراتر رفته و نگرانی‌هایی ایجاد کند. در زمان حاضر که برخی هنجارشکنی‌ها از جمله تخلفات رانندگی، سرقت، نابهنجاری‌های اخلاقی، اختلاس و رشوه‌خواری، تقلب، اعتیاد به مواد مخدر، ایدز، کودکان و زنان خیابانی، از حد معمول و آشنای جامعه بیشتر شده و نرخ فزاینده‌ای هم یافته است، همه‌جا و همه کس می‌پرسند چرا این همه مردم کج رفتاری می‌کنند؟ بر عهده نظریه‌هاست که به این سؤال مهم و اساسی پاسخ گویند.

مسئولیت این بخش، پاسخ به همین سؤال است. اینکه چه کاری درست و کدام یک غلط، چه رفتاری بهنجار و کدام یک نابهنجار است همیشه مورد سؤال و مناقشه و تابع شرایط زمان و مکان و فرهنگ کنشگران و عوامل نظام کنترل اجتماعی و مردمی بوده که به رفتارهای آنها واکنش نشان داده‌اند. به این موارد نیز در ضمن طرح مباحث نظری پرداخته خواهد شد. (صدیق سروستانی، ۱۳۸۶: ۳۲).

جامعه‌شناسان ریشه بسیاری از کجروی‌های اجتماعی را در محیط و شرایط اجتماعی جستجو می‌کنند و علل زیرساز بسیاری از آنها را خود جامعه می‌دانند. وقتی خواسته‌های فرد با انتظارات جامعه هماهنگ و هم‌نوا نباشد، نابهنجاری فرد آغاز می‌شود و در صورت تداوم، زمینه‌های کجروی‌ها را پدید می‌آورد. مثلاً در ایران، فشار زندگی اجتماعی، تشدید مهاجرت‌ها و به هم خوردن نسبت تراکم جمعیت بین شهرها و روستاها، آسفتگی و به هم ریختگی ساختار جمعیت کشور، گرانی، بیکاری و ... همه دست به دست هم داده و موجبات انحراف برخی از انسان‌ها را از هنجارهای اجتماعی فراهم آورده است. کجروی، نظم اجتماعی را مختل نموده و مشکلاتی برای جامعه بوجود می‌آورد. به عنوان مثال شخصی که معتاد به مواد مخدر است بدون آنکه هیچگونه فعالیت اجتماعی خاصی داشته باشد ممکن است بطور غیرمستقیم از سرمایه‌های شخصی دیگران بدزد و به اعتیاد خود اختصاص دهد و بالتیجه هماهنگی اجتماعی را برهم می‌زند. قدرت ضمانت‌های اجرایی شرمسار کننده قدرتی است که مردان و زنان را وادار می‌دارد تا درباره خودشان و عملشان فکر کنند و به خودشان انتقاد داشته باشند و نتیجه آن چیزی است که شخص مرتکب آن را اثر پاک کننده و تکراری می‌نامد و می‌توان آن را -اثر من چه کسی هست؟- نامید. با توجه به جایگاه نوجوانان و جوانان به عنوان آینده سازان کشور و هم از حیث رواج رفتارهای انحرافی خفیف در این قشر، شناخت زمینه‌ها و پیامدهای اجتماعی بر روی

گرایش به رفتارهای انحرافی ضروری به نظر می‌رسد.

۴- صاحب‌نظران اصلی نظریه شرم‌سازی

تعداد معدودی از مطالعات وجود دارند که در این حوزه کار کرده‌اند. نتایج این مطالعات تأیید کننده نظریه بوده اگرچه اکثر آنها پیامدهای ترکیبی دارند مثلاً در بررسی لی درباره‌ی تغییرات میزان جرم در میان ساکنان فلوریدا، اجتماع‌گرایی رابطه منفی با جرم داشته و انگ‌زنی رابطه مثبت با تکرار مجدد جرم دارد.

ارزش‌های جمعی، وابستگی متقابل، پیوند با خانواده و وابستگی داشتن به مدرسه رابطه معنی‌داری با مدل‌های پیش‌بینی کننده انحراف اولیه یا ثانویه ندارند.

زانگ (۱۹۹۵) که سعی داشت تا تأثیرات شرم‌سازی با قدرت انسجام‌بخش مجدد را در زمینه خانواده بسنجد، دریافت که علی‌رغم زمینه فرهنگی‌اش، والدین آسیایی سطح بالاتری از ایستارهای توأم با شرم‌سازی با قدرت انسجام‌بخش مجدد نداشتند. آزمون اخیر تئوری این بود که به بررسی چگونگی اثرگذاری مشارکت در شرم‌سازی با قدرت انسجام‌بخش مجدد یا شرم‌سازی انگ زن افشا کننده می‌تواند بر ارتکاب جرم طراحی شده تأثیر بگذارد. این روابط به واسطه سطوح وابستگی متقابل نیز تأثیر می‌پذیرد. (تاتیل و ...، ۲۰۰۳). تنها عوامل انگ‌زن که موجب جرم می‌شود از جهت تغییرات جرم معنی‌دار است. متغیرهای انسجام‌بخش با قدرت مجدد رابطه مثبتی با نیت ارتکاب جرم دارند. یافته‌های بدست آمده از این مطالعات تا حدودی تئوری موردنظر را تأیید می‌کند و دستخوش ضعف بخش، تفسیر اشتباه تئوری، خطاهای مفهوم‌سازی و نبود اعتبار درونی بودند.

های (۲۰۰۱) مباحث مشابهی را بیان کرد. او با استفاده از یک پرسشنامه محقق ساخته، چگونگی اثرگذاری وابستگی‌های متقابل خانواده بر استفاده والدین از شرم‌سازی با قدرت انسجام‌بخش مجدد تأثیر می‌گذارد. او از تصورات نوجوانی برای بخش مفاهیم کلیدی شرم‌سازی و انسجام‌بخش مجدد استفاده کرد. (مورد دوم مربوط به واکنش عینی والدین از عمل بد فرزند است و مورد اول به اخلاقی سازی والدین با تنبیه مربوط می‌شود). رابطه مثبت و نیرومندی میان وابستگی متقابل والدین- فرزند و انسجام‌بخش مجدد وجود دارد. انسجام‌بخش مجدد و شرم‌سازی رابطه منفی با بزهکاری طراحی شده دارد. از سوی دیگر، رابطه منفی میان انسجام‌بخش مجدد و بزهکاری کاذب است: وابستگی متقابل هم بر انسجام‌بخش مجدد و بزهکاری تأثیر دارد به این معنا که ضمانت اجرایی انسجام‌بخش و وابستگی متقابل خانواده را افزایش می‌دهد.

لیو، زانگ و میت (۲۰۰۲)، اثر متقابل وابستگی متقابل را به همراه نتایج ترکیبی، مورد بررسی

قرار دادند. لیو و ... افرادی را که در شانگهای چین زندگی می‌کردند را مورد بررسی قرار داد و دریافت که اگرچه وابستگی متقابل عامل مهمی برای عملکرد شرمساری با قدرت انسجام‌بخش مجدد است، تأثیرش در زمینه‌های متفاوت فرق می‌کند. به خصوص، وابستگی متقابل بالاتر همبستگی معنی‌داری با اظهار بیشتری از شرمساری با انسجام‌بخش مجدد در محله دارد اما این مورد در خانواده‌ها صدق نمی‌کند. این تفاوت ممکن است به دلیل اصل دقیق وفاداری خانوادگی باشد که روابط خانواده را در چین مدرن شکل می‌دهد. یافته‌های بدست آمده از این دو بررسی حاکی از آن است که باید بر تحقیقات دیگر درباره قاعده متغیرهای شرایط مفهومی کاربردهایشان تمرکز داشت نتایج مورد توجه در آزمون‌های تئوری در زمینه‌های متفاوتی بدست آمده بود.

مک‌کی و بریت وایت (۱۹۹۴) تئوری را درباره‌بازرسی پرستار خانگی مورد آزمون قرار دادند. همساز با تئوری، مدیریت با مقررات اداری همسویی دارد. در مجموع، وابستگی متقابل، به طرز مستقل، تطابق را افزایش می‌دهد.

میت، لیو و ریسی (۲۰۰۰) تئوری شرمساری با قدرت انسجام‌بخش مجدد را برای ارزیابی تأثیرات اجتماعی و چرایی تأثیر این عملکردها بر هم‌نوایی و انحراف می‌پردازد. نتایج بدست آمده رابطه معنی‌دار و بالایی با ریسک مصرف آزمایش داروها توسط آزمایش شوندگان را نشان می‌دهند. این یافته‌ها تئوری شرمساری با قدرت انسجام‌بخش مجدد را رد کردند. زمانی که داده‌های کیفی گردآوری شدند، آنها از شاخصی استفاده کردند که پیامدهای منفی که پیش‌بینی می‌شدند را به لحاظ تجربی مورد بررسی قرار می‌داد. به خصوص، شیوه‌های دادگاه‌های مربوط به مصرف دارو، انگ زنده بودند در حالی که تلاش‌های انسجام‌بخش تقریباً بیرونی هستند.

با امر، رایت، کریست واتر، گان لوسن (۲۰۰۲) قدرت تبیین‌کنندگی نظر به را در سطح فرد مورد بررسی قرار دادند. مهمترین بازبینی این تئوری با خود مفهوم شرمساری انسجام‌بخش رابطه دارد. در مقایسه سازی اولیه، شرمساری با قدرت انسجام‌بخش مجدد و انگ‌زنی الزاماً دو سوی یک متغیر منحصر به فرد هستند.

در واقع، اثر متقابل شرمساری انسجام‌بخش در جاهایی که شرمساری پایین دارند، محتمل است و هنوز هم در جاهایی که شرمساری بالا دارند (مانند دادگاه‌ها)، تنها اثرات عمده‌ای ممکن است رخ دهد. این بدان معناست که انسجام‌بخش مجدد، انگ زدن و شرمساری به صورت مجزا بر رجعت به جرم تأثیر خواهد داشت. هر دو عامل در جهت یکسان بر جرم تأثیر می‌گذارند.

شرمن (۹۹-۱۹۹۵) ۳۰ ویژگی را نشان داد که در محاکم دفاعی و قضایی کاربرد دارند. تئوری، مفاهیم جدید شرم- گناه و شرمندگی حل نشده را در برداشت. برطبق نظریه بازبینی شده، شرمندگی

که مورد توجه دیگران است، انسجام بخش مجدد، انگزنی و عدالت شیوه‌ای، جرم را با افزایش شرمساری وابسته به گناه کاهش خواهد داد. مطالعه فعلی قصد دارد تا تحقیقات قبلی را به واسطه آزمون بازبینی شده آزمون کند. در تحلیل فعلی، شرمساری با قدرت انسجام‌بخش مجدد به عنوان یک متغیر منحصر به فرد همراه با اثرات تعاملی در نظر گرفته نمی‌شود، بلکه بیشتر به عنوان مفهومی که به متغیرهای جداگانه با اثرات خاص بر رجعت به جرم/همنوایی تقسیم می‌شود، در نظر گرفته می‌شود. نظریه پیوند اجتماعی هیرشی: هیرشی معتقد است چهار عنصر اصلی که باعث پیوند فرد و جامعه می‌شود شامل: وابستگی به اجتماع، تعهد، مشغولیت، اعتقاد و باورداشتن به قواعد اجتماعی می‌باشد (ممتاز، ۱۳۸۱: ۱۲۰).

پیوستگی: منظور از پیوستگی تعلق خاطر نسبت به افراد و نهادها در جامعه می‌باشد و یکی از شیوه‌هایی است که فرد خود را از طریق آن به جامعه پیوند می‌زند. ضعف چنین تمایلات و پیوندهایی موجب می‌شود که فرد خود را در ارتکاب کج رفتاری و انحراف آزاد بداند. از نظر هیرشی مبنای اصلی درونی کردن هنجارها، پیوستگی به دیگران است. از طریق پیوستگی اجتماعی این احساس در فرد بوجود می‌آید که به انتظارات و خواسته‌های دیگران پاسخ دهند. بیشتر افراد سعی می‌کنند که رفتار آنها باعث ناراحتی و شرمندگی دیگران نشود. با داشتن این احساس افراد وابسته و محدود می‌شوند و کمتر خود را آزاد و رها می‌بینند که هنجارهای اجتماعی را نقض کنند و وابستگی به دیگران همان بعد جامعه‌شناختی وجدان در روانشناسی است.

تعهد: میزان مخاطره‌ای است که فرد در تخلف از رفتارهای قراردادی اجتماع انجام می‌دهد. بدین معنا فردی که خود را به قیود اجتماعی متعهد می‌داند از قبول این مخاطرات پرهیز می‌کند. همچنین به سرمایه‌گذاری‌هایی اشاره دارد که فرد در فعالیت‌هایی نظیر تحصیل انجام داده است، بنابراین فرد باید حد و مرزهایی را در رفتارش مورد توجه قرار دهد که سرمایه‌گذاری‌های انجام شده بوسیله رفتار انحرافی از دست نرود. (احمدی، ۱۳۸۴: ۹۱) هیرشی تعهد را با استفاده از سنجه انتظارات و برنامه‌های تحصیلی و شغلی انجام داد، اما محققان در مطالعات بعدی آن را با سنجه‌هایی مثل معدل، انجام تکالیف درسی و غیره اندازه گرفتند.

احساس تعلق و وابستگی به خانواده و یا والدین یکی از مهمترین عناصر در نظریه پیوند اجتماعی است. هیرشی معتقد است اگر فرزندی، وابستگی عمیقی به والدینش داشته باشد، سعی می‌کند انتظارات آنها را بپذیرد و طبق میل آنها عمل می‌کند در نتیجه همنوایی بالایی به هنجارهای قانونی سیستم بالاتر در خود احساس می‌کند. احساس شرمساری در انجام یک کار خلاف را می‌توان بصورت پیامدهای تعلق به والدین و شاخصی از درونی‌سازی هنجارها تعریف و مفهوم‌سازی کرد. اگر

فرآیند اجتماعی شدن با درونی‌سازی هنجارها همراه باشد پس در رابطه با افراد خاص احساس شرمساری خواهد داشت. ولی اگر فرآیند اجتماعی شدن درست صورت نگیرد، فرد احساس شرمساری خود را از دست خواهد داد. نکته دیگر آنکه اگر فرد دارای سطح بالایی از تعلق به والدین باشد و یا هنجارها در فرد به خوبی درونی شده باشد، در رابطه با افراد خاص حس شرمساری داشته باشد، این حس شرمساری فرد را از ارتکاب به جرم باز خواهد داشت.

بریت ویت و شرمنده‌سازی: جان بریت ویت هم مثل هیرشی علت وجود هم‌نواپی در جامعه را کنترل رفتار افراد توسط عوامل مختلف می‌داند، بریت ویت از کنترل افراد توسط جامعه از طریق شرمنده‌سازی بحث می‌کند به نظر وی شرمنده‌سازی نوعی ابزار عدم تأیید اجتماعی نسبت به رفتاری خاص برای تحریک ندامت در شخص خلافکار است.

بریت ویت از دو نوع شرمنده‌سازی صحبت می‌کند:

۱. شرمنده‌سازی جداکننده که طی آن کج رفتار مجازات، بدنام، طرد و در نتیجه از جامعه هم‌نویان تبعید می‌شود.

۲. شرمنده‌سازی پیونددهنده که ضمن اعلام درک احساس کج رفتار و نادیده گرفتن تخلف وی حتی با ابراز احترام به او، نوعی احساس تقصیر در او ایجاد و نهایتاً او را از ادامه کج رفتاری بازداشته و از بازگشت او به جمع هم‌نویان استقبال می‌کند (صدیق سروستانی، ۱۳۸۶: ۲۱).

شرم، از جمله هیجان‌هایی است که با آسیب‌های فردی و میان فردی مرتبط است. انسان در دامنه‌ای از موقعیت‌های روزمره احساس شرم را تجربه می‌کند، چه از تجربه این احساس دردناک آگاه باشد و چه آن را به طور ناخودآگاه تجربه کند. هنگامی که عباراتی مانند احساس خجالت، پایین بودن عزت نفس، کم‌رویی، احساس مسخره بودن، خواری و خفت، دستپاچگی، رسوایی، ننگ، فضاحت، بدنامی، بی‌حرمتی، خرد شدن و بی‌آبرویی را استفاده می‌کنیم در واقع به نوعی، احساس شرم خود را بیان می‌کنیم (پورشه‌یاری، ۱۳۸۸).

بریت ویت شرمساری را هر نوع فرآیند اجتماعی تعریف می‌کند که مبین عدم تأیید یک عمل تشویقی است که در ذرات فرد وجود دارد و یا بر خود شخص شرمسار، تأثیر می‌گذارد.

بریت ویت معتقد است که ظرفیت بالایی برای کنترل اجتماعی مبتنی بر شرمساری در یک جامعه شهری مدرن وجود دارد چون تفاوت‌های پیچیده فعالیت‌های اقتصادی و وابستگی متقابل بر طبق نظریه بریت ویت بین اشخاص است و فرآیند آگاهی در حال رشدی وجود دارد که با آن بچه‌ها معیارهای یک رفتار خاص والدینشان را درونی می‌کنند. این مفهوم هم‌تراز با توسعه و حفظ شعور جمعی یا فرا خودی است که احساسات مربوط به شرمساری در آگاهی ما می‌گنجد و حدود رفتارهای

مقبول انسانی را نشان می‌دهد در مورد فردی که خوب جامعه پذیر شده، شعور جمعی یک واکنش محوری را بازتاب می‌دهد که هر گونه انحراف از رفتارهای درست را مجازات می‌کند شعور جمعی قبل از پاداش بدست آمده از جرم، واکنش محدودی را نشان می‌دهد در حالی که هرگونه مجازات توسط قانون بعد از آن پاداش خواهد بود.

برای آنکه شرمساری مؤثر واقع شود باید انسجام بخش باشد تا انگ زن. انگ زدن موجب طرد افراد می‌شود و هیچگونه مقبولیتی را از سوی افراد خانواده و دوستان ایجاد نمی‌کند. فرد خطا کار هويت مجرمانه پیدا می‌کند که این عمل در راستای دیدگاه بر چسب زنی قرار دارد. شرمساری انسجام بخش مانع از عمل اشتباه می‌شود در حالیکه فرد خاطی را به عنوان یک فرد کلاً خوب در نظر می‌گیرد و شرمساری انسجام بخش در قالب یک رابطه مستمر با خطا کار، نوعی ناخشنودی و نارضایتی است. در موقعیت‌هایی که وابستگی متقابل بالایی داشته باشد، شرمساری تأثیرگذاری بیشتری دارد. این کار از طریق افرادی انجام می‌شود که برای خطا کار اهمیت دارند. در حالیکه نوعی رابطه پی‌درپی را با خطا کار حفظ می‌کنند و از طرد اجتماعی جلوگیری می‌کنند. همسو با این دیدگاه، یافته‌های تجربی مؤکد نوعی اثرگذاری نیرومند مجازات‌های غیررسمی هستند تا مجازات‌های قانونی رسمی. مجازات‌هایی که توسط خانواده و یا توسط سایر گروه‌ها مانند دوستان، خویشان و یا جمع دوستانه اعمال می‌شود، اثر بیشتری در وقوع تکرار عمل خطا کار دارد.

به طور خلاصه شرمساری از نظر بریت ویت از طریق طرد رفتار مجرمانه بر کنترل اجتماعی تأثیر می‌گذارد زیرا اهمیت اجتماعی افراد مهم، چیزی است که شخص نمی‌خواهد آن را از دست بدهد، ثانیاً: از همه مهمتر آن که هم شرمساری و هم ندامت، وجدان جمعی را بوجود می‌آورد که به صورت درونی، رفتار مجرمانه را طرد می‌سازند. (Sheldon xzhang, 1995)

شرمساری می‌تواند انتظارات اجتماعی را تقویت کند. بریت ویت معتقد است افراد جامعه هرچه بیشتر به همدیگر وابستگی متقابل داشته باشند و تفکیک نقش نیز داشته باشند ظرفیت شرمساری تأثیرگذار به طرق خاصی افزایش می‌یابد اما ظرفیت برای انگ خوردن، قدرت شرمساری را کاهش می‌دهد در یک جامعه شهری مدرن ظرفیت فراوانی برای شکل‌گیری فرهنگ‌های منزوی وجود دارد.

او همچنین پیشنهاد کرده بود که احساس شرمندگی درباره ویژگی‌های شخصی فردی، می‌تواند در کاهش عمل خطا در آینده اثرگذار باشد. همین‌طور واضح است که این ویژگی‌ها پایدار نیستند اما فرد خاطی می‌تواند ویژگی‌های رفتاری خود را اصلاح کند. با توجه به طیف احساس شرمندگی - گناه، بریت وایت پیش‌بینی کرده بود که این احساس جرم را کاهش می‌دهد و حس ضروری برای هر نوع آزادی است که خواهان آزاد شدن از تخطی و احترام برای حفظ فعال حقوق فرهنگی شخص

است (Tosouni & Connie, 2008).

۵- روش‌شناسی

۵-۱- تعریف نظری مفاهیم

تعاریف مفهومی، عبارات یا کلماتی هستند که واژه یا اصطلاحی گنگ و وسیعی را تشریح می‌نمایند. تعاریف مفهومی باید دو صفت داشته باشند:

الف) مفهوم باید با کلمات دیگری به جز خود آن مفهوم تعریف شود.

ب) تعریف مثبت بر تعریف منفی رجحان دارد (ساروخانی، ۱۳۸۲: ۹۰).

۵-۲- متغیر وابسته

- گرایش به رفتار انحرافی: رفتار انحرافی به مفهوم رفتاری است که به طریقی با انتظارات رفتاری مشترک یک گروه خاص سازگاری ندارد و دیگر اعضای جامعه آن را زشت و ناپسند می‌دانند. با استفاده از این گرایش می‌توان عکس‌العمل‌های کنشگران را ارزیابی نمود (رفیع پور، ۱۳۷۲: ۶).

بزهکاری مجموعه‌ای از جرایمی است که در یک زمان و مکان معین به وقوع می‌پیوندد. به همین سبب، زمانی که این پدیده مورد بررسی قرار می‌گیرد، در حقیقت کلیه پدیده‌های اقتصادی، فرهنگی، بهداشتی، سیاسی، مذهبی، خانوادگی و مانند آن را در جامعه شامل می‌شود (ستوده، ۱۳۷۶: ۷۸).

جرم عبارت است از انجام عمل و یا خودداری از عملی که قانونگذار امر به آن و یا نهی از آن نموده است و برای تخلف از آن امر و نهی نیز مجازات تعیین کرده است (حجازی، ۱۳۴۱: ۲۲).

۵-۳- متغیر مستقل

- پیوستگی: منظور از پیوستگی تعلق خاطر نسبت به افراد و نهادها در جامعه می‌باشد و یکی از شیوه‌هایی است که فرد خود را از طریق آن به جامعه پیوند می‌زند، ضعف چنین تمایلات و پیوندهایی موجب می‌شود که فرد خود را در ارتکاب کج رفتاری و انحراف آزاد بداند.

-تعهد: میزان مخاطره‌ای است که فرد در تخلف از رفتارهای قراردادی اجتماع انجام می‌دهد. بدین معنا فردی که خود را به قیود اجتماعی متعهد می‌داند از قبول این مخاطرات پرهیز می‌کند. همچنین به سرمایه‌گذاری‌هایی اشاره دارد که فرد در فعالیت‌هایی نظیر تحصیل انجام داده‌است،

بنابراین فرد باید حد و مرزهایی را در رفتارش مورد توجه قرار دهد که سرمایه‌گذاری‌های انجام شده بوسیله رفتار انحرافی از دست نرود.

۶- جامعه آماری

جامعه آماری تحقیق حاضر نوجوانان ۱۹-۱۳ ساله دختر و پسر شهرستان بابل هستند. واحد تحلیل نیز فرد (نوجوانان ۱۹-۱۳ ساله) می‌باشد و سطح تحلیل خرد است.

۶-۱- تعیین حجم نمونه و شیوه نمونه‌گیری

انجام هر تحقیقی مستلزم صرف هزینه و زمان است، به همین دلیل امکان بررسی جمعیت به صورت سرشماری وجود ندارد. لذا پژوهشگران با توجه به چنین وضعیتی درصدد برمی‌آیند که از طریق نمونه‌گیری اطلاعات احتمالی را با استفاده از تحلیل داده‌های به دست آمده‌ی پیرامون نمونه، بدست آورند. نمونه عبارت است از تعدادی از افراد جامعه که صفات آنها با صفات جامعه مشابهت داشته و معرف جامعه باشد، از تجانس و همگنی با افراد جامعه برخوردار باشند و در نهایت از طریق تعمیم این اطلاعات، به جامعه اصلی منتسب شوند (خاکی، ۱۳۸۴: ۱۵۸).

نمونه آماری این تحقیق نیز بصورت نمونه‌گیری تصادفی بدست آمده است.

تعداد نمونه در این تحقیق ۴۰۰ نفر می‌باشد. اما از آنجایی که پیش بینی می‌شود در بیشتر تحقیقات پیمایشی تعدادی از پرسشنامه‌ها به دلایل گوناگون (بی‌جوابی، پاسخ‌های نامربوط و مفقود شدن پرسشنامه ...) قابل استفاده نمی‌باشند، لذا برای جلوگیری از کاهش حجم نمونه، در مجموع تعداد ۴۵۰ پرسشنامه تکثیر و توزیع گردید و پس از کنار گذاشتن پرسشنامه‌های مخدوش، در نهایت ۳۷۵ پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

۷- روش تحقیق

در این تحقیق به اقتضای ماهیت کار، طرح تحقیق از نوع مقطعی و با ابزار پرسشنامه خواهد بود. تحقیق پیمایشی از نوع مقطعی، نه تنها به منظور توصیف و شناسایی بلکه برای تعیین همبستگی بین متغیرها در زمان انجام تحقیق نیز بکار می‌رود (کرلینجر، ۱۳۶۶: ۲۶).

البته باید توجه داشت که نتایج بدست آمده از طرح مقطعی در زمان اجرای تحقیق درست است و با گذشت زمان تغییر می‌کند. با توجه به اینکه این پژوهش درصدد بررسی تأثیر سازوکار شرمنده‌سازی در روابط والدین و فرزندان و نقش بازدارنده آن در گرایش به رفتارهای انحرافی نوجوانان

است. متغیرها در سطح فرد مورد بررسی و سنجش قرار گرفته، بنابراین انتخاب روش پیمایشی آن هم از نوع مقطعی با هدف توصیف و تبیین در این پژوهش، بسیار مناسب است.

۸- فرضیه‌های تحقیق

۱- هر چه میزان صمیمیت و پیوند بین والدین و فرزندان بیشتر باشد، گرایش به رفتارهای انحرافی کمتر است.

۲- هر چه میزان صمیمیت و پیوند فرد با همسالانش بیشتر باشد، میزان گرایش به رفتارهای انحرافی بیشتر است.

۳- هر چه حس تعهد در فرد بیشتر باشد، میزان گرایش به رفتارهای انحرافی کمتر است.

۴- به نظر می‌رسد هر چه مشکلات فرد با خانواده بیشتر باشد، میزان گرایش به رفتارهای انحرافی بیشتر است.

۵- هر چه مشکلات والدین با یکدیگر بیشتر باشد، میزان گرایش به رفتارهای انحرافی فرزندان بیشتر است.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، با توجه به سطح سنجش متغیرهای مورد بررسی، از آماره‌های توصیفی و آماره‌های استنباطی (ضریب همبستگی، تحلیل واریانس، تحلیل عاملی، رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر) استفاده شده و کلیه عملیات اجرایی پردازش داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام می‌شود.

اعتبار به معنی آن است که آیا روش انتخاب شده برای سنجش موضوع مورد نظر مناسب است و آن را می‌سنجد یا نه؟ (رفیع‌پور، ۱۳۸۵:۱۴۲).

در پژوهش حاضر از اعتبار محتوا استفاده شده است. در اعتبار محتوا، تأکید بر این امر است که معرفی‌ها تا چه میزان وجوه مختلف مفهوم را می‌سنجند. توافق بر سر اعتبار محتوایی یک سنجه نهایتاً به نحوه مفهومی، بستگی دارد که برای آزمودن طراحی شده است (دواس، ۱۳۸۳:۶۴). روایی به منظور آن است که آیا روش انتخاب شده، موضوع مورد نظر را به طور دقیق می‌سنجد یا نه؟ و اگر کسان دیگر هم با همان روش همان موضوع را بررسی کنند، به همان نتیجه می‌رسند. اگر مردم در مواقع مکرر به پرسش، پاسخ یکسانی بدهند آن پرسش دارای روایی است (رفیع‌پور، ۱۳۸۵:۱۴۲). برای تعیین روایی این تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. اصولاً این روش برای محاسبه انسجام درونی ابزار اندازه‌گیری یا مقیاس‌ها بکار می‌رود. زمانی که مقیاسی از نوع لیکرت وجود داشته

باشد و محقق بخواهد از طریق گویه‌های مختلف یک مفهوم پیچیده را اندازه‌گیری کند برای سنجش انسجام‌درونی می‌تواند از آماره‌آلفای کرونباخ استفاده کند (کلاتری، ۱۳۸۷: ۸۴). برای سنجش میزان شرمساری از بعد پیوستگی یا تعلق که شامل شاخص‌های صمیمیت و پیوند بین والدین و فرزندان، صمیمیت و پیوند با همسالان، تعهد، مشکلات فرزندان با خانواده، مشکلات والدین با یکدیگر، میزان گرایش به بزهکاری در نظر گرفته شد و در نهایت با سؤالات مناسب مورد سنجش قرار گرفته‌اند. ضریب کایزر معنی‌دار و با دقت بالا به معنی کفایت مطلوب برای تحلیل عاملی مناسب تشخیص داده شده است. شاخص روایی با مقدار F معنی‌دار نشان دهنده همبستگی درونی بسیار قوی و معنی‌دار گویه‌های بزهکاری است.

	Cronbach's Alpha if Item Deleted
چقدر والدین شما برای تصمیم‌گیریها دلباشان را به شما توضیح می‌دهند.	.۸۱۳
چقدر والدین شما، در فهم مسائل به شما کمک می‌کنند.	.۸۱۲
شما چقدر در مسائل خودتان با والدیتان مشورت می‌کنید.	.۸۰۹
شما چقدر با والدیتان در مورد مسائل آینده‌تان صحبت می‌کنید.	.۸۱۲
برایم مهم است که دوستانم به من احترام بگذارند.	.۸۱۱
من می‌خواهم دوستانم را دوست داشته باشم.	.۸۱۲
من به عقاید دوستانم احترام می‌گذارم.	.۸۱۳
برایم مهم است که دوستانم در روابطشان با من عادی باشند.	.۸۱۴
خانواده‌ی من برایم بسیار مهم هستند.	.۸۱۴
برایم بسیار مهم است که مادرم به من احترام بگذارد.	.۸۱۱
می‌توانم بگویم پدر و مادرم در مورد همه چیز احساساتم را درک می‌کنند.	.۸۰۹
خانواده از من انتظار بیش از حد دارد.	.۸۲۱
گاهی وقتها من از بودن با پدر و مادرم در حضور دیگران شرمنده می‌شوم.	.۸۱۹
خانواده به من اجازه ابراز وجود نمی‌دهد.	.۸۲۵
من دوست دارم بعضی از کارها را با خانواده انجام دهم.	.۸۰۷
من از صحبت با خانواده ام لذت می‌برم.	.۸۰۳
شما باید به پلیس احترام بگذارید.	.۸۱۰
شما باید به اصول بزرگ سالان متعهد باشید.	.۸۱۱
رفتار پلیس شرافتمندانه است.	.۸۰۸
شما چقدر به والدیتان احترام می‌گذارید.	.۸۰۹
چقدر والدیتان را دوست دارید.	.۸۱۱

در خانواده شما چقدر مشاجره لفظی و بگو مگو میان اعضا وجود دارد.	۰.۸۲۰
در خانواده شما ترک خانه توسط پدر و مادر چقدر وجود دارد.	۰.۸۱۷
در خانواده شما کتک کاری میان اعضا چقدر وجود دارد.	۰.۸۱۷
چه میزان مشاجره لفظی بین شما و دیگر اعضای خانواده وجود دارد.	۰.۸۲۱
در کارهای درسی و مدرسه چقدر تلاش می کنید.	۰.۸۰۸
برای شما چقدر مهم است که آموزش درسی خوب داشته باشید.	۰.۸۱۰
برای شما چقدر مهم است که در درس نمره خوب بگیرید.	۰.۸۱۰
در مجموع چه احساسی در مورد والدینتان دارید.	۰.۸۰۹
شما فکر می کنید که در مجموع والدین در خانه چقدر مراقب فرزندان هستند.	۰.۸۰۸
شما رابطه تان را با مادرتان چطور توصیف می کنید.	۰.۸۰۸
در مجموع شما زندگیتان را چگونه توصیف می کنید.	۰.۸۰۷
پدر و مادر شما در امور مالی چقدر با هم تفاهم دارند؟	۰.۸۰۸
پدر و مادر شما در امور مذهبی چقدر با هم تفاهم دارند؟	۰.۸۰۵
پدر و مادر شما در مورد امور منزل چقدر با هم تفاهم دارند؟	۰.۸۰۵
پدر و مادر شما در مورد تصمیمات زندگی چقدر با هم تفاهم دارند؟	۰.۸۰۵
پدر و مادر شما در مورد رابطه با دوستان و نزدیکان چقدر با هم تفاهم دارند؟	۰.۸۰۹
پدر و مادر شما در مورد آینده فرزندان چقدر با هم تفاهم دارند؟	۰.۸۰۸
پدر و مادر شما در مورد آداب و رسوم زندگی چقدر با هم تفاهم دارند؟	۰.۸۰۶

این شاخص روایی گرایش به بزهکاری می‌باشد که روایی آن ۰/۷۴ شده و سطح معناداری آن هم تأیید شده و بیانگر این می‌باشد که روایی لازم را دارد.

	Cronbach's Alpha if Item Deleted
تقلب در امتحان	۰.۸۱۲
فرار از مدرسه	۰.۸۰۵
عدم انجام تکالیف درسی	۰.۸۲۲
استفاده از تلفن همراه در مدرسه	۰.۸۱۲
پوشش نامتعارف در مدرسه	۰.۸۰۳
آرایش و استفاده از اقلام آرایشی	۰.۸۱۰
ترس از معلم و مدیر	۰.۸۴۲

غیبت های مکرر	۰/۸۱۰
جیب زنی	۰/۸۱۰
دروغگویی به معلم	۰/۸۰۴
چاپلوسی	۰/۸۱۲
تیغ کشیدن به اموال مدرسه	۰/۸۰۸
تحقیر و توهین همکلاسی‌ها	۰/۸۰۳
معلم آزاری	۰/۸۰۱
تقلید از دیگران و طرد خود	۰/۸۱۰
پرخاشگری	۰/۸۰۰
سیگار کشیدن	۰/۸۰۸

۹- رابطه متغیرهای مستقل با متغیر وابسته

۹-۱- ماتریس همبستگی

جدول مربوط به ماتریس همبستگی بین متغیر نیاز به مسکن با متغیرهای مستقل

متغیرها	میزان همبستگی	متغیرها	میزان همبستگی
صمیمیت خانواده	-۰/۱۰۵	وجود مشکل بین والدین در خانواده	۰/۰۷۴*
پیوند با همسالان	-۰/۰۲۴	وجود مشکلات بین والدین و فرزندان	۰/۱۷۹*
حس تعهد به جامعه	-۰/۲۳۹*		

* در سطح معناداری ۰/۰۱

۹-۲- رگرسیون چندمتغیری

برای فهم تأثیر همزمان متغیرهای مختلف بر متغیر وابسته از رگرسیون چند متغیره استفاده شده است.

تحلیل رگرسیونی از بهترین روش‌های تحلیلی است که تأثیرهای مشترک و مجزای متغیرهای مستقل را بر متغیر وابسته ارزیابی و سنجش می‌کند.

جهت پیش‌بینی و تعیین میزان متغیر وابسته، از روش تحلیل رگرسیون چند متغیره استفاده شد. براساس نتایج این تحلیل رگرسیون، متغیرهای تعهد به جامعه (با ضریب تأثیر ۰/۳۰-)، مشکلات بین والدین و فرزندان (با ضریب تأثیر ۰/۱۷)، به ترتیب از ضرایب تأثیر رگرسیون استاندارد شده و معنادار بر متغیر وابسته ارتکاب به بزهکاری نوجوانان برخوردار بوده‌اند.

ضمن آن‌که، براساس مقدار ضریب همبستگی چندگانه با R (۰/۳۳)، همبستگی آماری متوسطی

بین مجموعه متغیرهای مستقل و متغیر وابسته بزهکاری نوجوانان وجود دارد. مقدار ضریب تعیین یا R^2 نیز که برابر با ۰/۱۱ می‌باشد، نشانگر تبیین ۱۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط مجموعه متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده می‌باشد (جدول شماره ۵-۵) و مقدار آزمون $F(۵/۸۰)$ نیز نشانگر قابلیت نسبتاً بالا و مناسب مدل و طبیعتاً تبیین تغییرات متغیر وابسته بزهکاری نوجوانان توسط مجموعه متغیرهای مستقل (تعهد به جامعه، مشکلات بین فرزندان و والدین، مشکلات بین والدین در خانواده، صمیمیت بین فرزندان و والدین و پیوند بین همسالان) می‌باشد.

بنابراین نتیجه مقدماتی که در این قسمت می‌توان ارائه داد این است که متغیر تعهد به جامعه و متغیر وجود مشکلات بین والدین و فرزندان دو متغیر تأثیرگذار بر بزهکاری نوجوانان در این پژوهش می‌باشد بطوریکه هرچه میزان تعهد به جامعه در نوجوانان بیشتر باشد میزان ارتکاب بزهکاری و یا گرایش به بزهکاری در بین نوجوانان کمتر خواهد بود و هرچه مشکلات بین والدین و فرزندان بیشتر باشد گرایش به بزهکاری در این دسته از نوجوانان بیشتر نمایانگر می‌گردد.

جدول زیر، نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی عوامل مؤثر بر ارتکاب بزهکاری نوجوانان را نشان

می‌دهد:

جدول نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی عوامل مؤثر بر بزهکاری نوجوانان

ردیف	نام متغیر	B	SEB	Beta	t	P
۱	$y =$ (بزهکاری نوجوانان)	-	-	-	-	-
۲	Constant = عدد ثابت	۵/۲۳۵	۰/۹۷۶	-	۵/۳۶۳	۰/۰۰۰
۳	$X_1 =$ صمیمیت بین والدین و فرزندان	۰/۱۲	۰/۱۸	۰/۰۵	۰/۶۹	۰/۴۹
۴	$X_2 =$ پیوند بین همسالان	۰/۰۹	۰/۱۵	۰/۰۳	۰/۵۹	۰/۵۵
۵	$X_3 =$ تعهد به جامعه	-۰/۶۵	۰/۱۴	-۰/۳۰	-۴/۶۸	۰/۰۰۰
۶	$X_4 =$ مشکلات بین فرزندان و والدین	۰/۲۸	۰/۱۰	۰/۱۷	۲/۶۸	۰/۰۰۰
۷	$X_5 =$ مشکلات بین والدین در خانواده	۰/۶۵	۰/۱۶	۰/۰۲	۰/۳۸	۰/۷۰
		$F=۵/۷۹۰$		$R^2=۰/۱۱$		$R=۰/۳۳$
		$P<۰/۰۰۰$				

متغیر وابسته $y =$

B = ضریب تأثیر رگرسیونی استاندارد نشده

Beta = ضریب تأثیر رگرسیونی استاندارد شده

SEB = ضریب اشتباه برآورد

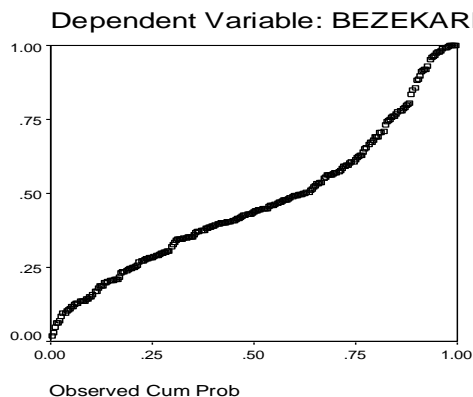
t = تأثیر بین حضور هر متغیر مستقل در مدل

P = سطح معنی‌داری تأثیر نسبی حضور هر متغیر مستقل در مدل

نمودار مقابل نشان می‌دهد که انحراف از خط اصلی در قسمت‌هایی از منحنی بسیار زیاد می‌-

باشد) انحراف خطوط قرمز پررنگ از خط سبز) یعنی متغیرهای مستقل (متغیر مستقل موجود در معادله) نتوانسته کاملاً متغیر وابسته (گرایش به بزهکاری نوجوانان) را تبیین نمایند. ضریب تعیین ۰/۱۱ درصد هم کاملاً این قضیه را اثبات می‌نماید.

نمودار مربوط به رگرسیون چندمتغیری در تبیین متغیر وابسته تحقیق

۱۰- نتیجه‌گیری

مطالعات جدید در حوزه جرم‌شناسی مشخص کرده‌اند که شرمساری فردی می‌تواند یک انگیزه یا محرک نیرومند باشد به ویژه وقتی که با عمل اجرا شود و یا در حوزه‌های اجرایی به کار گرفته شود. برای آنکه شرمساری مؤثر واقع شود باید انسجام بخش باشد تا انگ زنده، اینها در سوی یک طیف هستند، انگ زدن موجب طرد افراد می‌شود و هیچگونه مقبولیتی را از سوی افراد خانواده و دوستان ایجاد نمی‌کند. فرد خطاکار هویت مجرمانه پیدا می‌کند که این عمل در راستای دیدگاه برچسب زنی قرار دارد. شرمساری انسجام بخش در قالب رابطه مستمر با خطا کار، نوعی ناخشنودی و نارضایتی است. در موقعیت‌هایی که وابستگی متقابل بالایی داشته باشد، شرمساری تأثیرگذاری بیشتری دارد. این کار از طریق افرادی انجام می‌شود که برای خطاکار اهمیت دارند. در حالیکه نوعی رابطه پی در پی را با خطا کار حفظ می‌کنند و از طرد اجتماعی جلوگیری می‌کنند. همسو با این دیدگاه، یافته‌های تجربی مؤکد نوعی اثرگذاری نیرومند مجازات‌های غیر رسمی هستند تا مجازات‌های قانونی رسمی مجازات‌هایی که توسط خانواده اعمال می‌شود و یا توسط سایر گروه‌ها مانند دوستان، خویشان و یا جمع دوستانه، اثر بیشتری در وقوع تکرار عمل خطاکار دارد. به طور خلاصه شرمساری از طریق طرد رفتار مجرمانه بر کنترل اجتماعی تأثیر می‌گذارد زیرا اهمیت اجتماعی افراد مهم چیزی

است که شخص نمی‌خواهد آن را از دست بدهد. ثانیاً از همه مهمتر آن که هم شرمساری و هم ندامت، وجدان جمعی را بوجود می‌آورد که به صورت درونی رفتار مجرمانه را طرد می‌سازند. با استخراج از ابعاد و شاخص‌ها و با استفاده از نرم افزار SPSS فرضیات مورد آزمون قرار گرفتند و در مجموع فرضیات زیر به اثبات رسیدند:

با توجه به سطح سنجش و آزمون نرمال بودن داده‌ها در متغیرهای گرایش به بزهکاری و حس تعهد به جامعه و متغیرهای گرایش به بزهکاری و وجود مشکلات بین والدین و فرزندان در خانواده، برای بررسی رابطه متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید. بررسی رابطه متغیرها گویای این است که بین این متغیرها همبستگی نسبتاً خوب و معناداری وجود دارد و در نتیجه فرضیه ما اثبات می‌شود.

بنابراین می‌توان گفت که حس تعهد به جامعه در نوجوانان تأثیر بسزایی بر میزان گرایش به بزهکاری نوجوانان دارد. بدین صورت که هرچه حس تعهد به جامعه در نوجوانان بیشتر باشد گرایش به بزهکاری در آنان کمتر خواهد شد چون رابطه معکوس بین این دو متغیر وجود دارد و هرچه میزان مشکلات بین والدین و فرزندان بیشتر باشد، گرایش به بزهکاری در این دسته از نوجوانان بیشتر خواهد بود. چون رابطه مستقیم بین این دو متغیر وجود دارد.

باتوجه به نتایج حاصله می‌توان نتیجه گرفت که با ایجاد حس صمیمیت در خانواده و نزدیک شدن والدین به فرزندان زمینه ایجاد شرمساری انسجام بخش را با هدف ایجاد همبستگی بین افراد و ممانعت از منحرف شدن فرزندان ایجاد کرد به این امید که میزان گرایش به انحرافات در جامعه کاهش یابد.

فهرست منابع

۱. احمدی، حبیب، (۱۳۸۴)، جامعه‌شناسی انحرافات، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، تهران.
۲. پورشهریاری، مه‌سیمما، (۱۳۸۸)، بررسی رابطه شرم با ابعاد خشم و مقایسه آن در دانشجویان دانشگاه‌های تهران، مطالعات روان‌شناختی پاییز.
۳. حجازی، قدسیه، (۱۳۴۱)، بررسی جرایم در زن ایران، انتشارات شرکت حقوقی قدس.
۴. دواس، دی‌ای، (۱۳۸۳)، پیمایش در تحقیقات اجتماعی، ترجمه هوشنگ نابیی، نشر نی، تهران، چاپ پنجم.

۵. رفیع پور، فرامرز، (۱۳۸۵)، کند و کاوها و پنداشته‌ها، شرکت سهامی انتشار، تهران، چاپ بیستم.
۶. ستوده، هدایت ...، (۱۳۷۶)، آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات)، مؤسسه انتشارات آوای نور.
۷. صدیق سروستانی، رحمت ...، (۱۳۸۶)، آسیب‌شناسی اجتماعی و جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی، سمت، تهران.
۸. فرجاد، حسین، (۱۳۵۸)، آسیب‌شناسی اجتماعی و جامعه‌شناسی انحرافات، دفتر تحقیقات انتشارات بدر.
۹. کرلینجر، فرد؛ پدهاوزر، الاجی، (۱۳۶۶)، رگرسیون چندمتغیری در پژوهش رفتاری، ترجمه حسین سرایی، مرکز نشر دانشگاهی، تهران.
۱۰. کلانتری، خلیل (۱۳۸۷)، پردازش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اقتصادی-اجتماعی، فرهنگ صبا تهران.
۱۱. ممتاز، فریده، (۱۳۸۱)، انحرافات اجتماعی: نظریه‌ها و دیدگاه‌ها، شرکت سهامی انتشار، تهران.
12. Anastasia, T & Connie, I. (2008). Shaming youthful offenders: an empirical test of reintegrative shaming theory, *International Restorative Justice* , vol.4 ,No2.
13. Anescio, E. (2005). *Assessing identity change through the impact of the criminal label*. Ph. D. Thesis. University of California, River side.
14. Barnard, J. (1999). *Reintegrative shaming in corporative sentencing*. Southern California, vol 72.
15. Cochavicutte, I. & Dianna T. (2007). The relationship on criminal history in young offenders serving communityovders. *Criminal Justic and Behavior*, 34, 816 originally published online May 14, 2007, 816-829.
16. Ganter, N. (2001). *Punishments and family control: Actor- Focused Blame and Attributions for Juvenline Delinquency*. PhD. Thesis. University of California, Santa croz.
17. Kidd, S. (2003). Youth homelessness and social stigma, *Youth Adolescence*, 36: 291-299, 2003.
18. Sheldon, X. (1995). Measuring shaming in an ethnic context. *British Journal of Ciminal* , Vol .35.
19. Wright, B. & Moffitt, T. (2004). Does the perceived Risk of punishment deter criminally individuals? Sational choice, self control, and crime, *Journal of*

Research in Crime and Belivquency,41,180:179-211.